

# הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת נח

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות לחג	לוח אור החיים
18:01	17:23	16:33*	י-ם
17:57	17:21	16:31	ת"א
17:57	17:22	16:32	חיפה
18:00	17:24	16:34	ב"ש

\* לנותרים 40 דק': 16:13

## ארור כנען

ואולם חשבתי עוד לתרץ בס"ד תירוץ שלישי, אך קודם נתבונן למי שסובר שרבעו, האם חם היה משוגע, האם הוא נתאוה לאבא זקן בן שש מאות ואחת שנה, ועוד שהוא אביו, אבל הענין שהוא רצה לבטל את כוחו כאביו, להראות שהוא מורד בו ואינו נשמע אליו, ואדרבה הוא שולט על אביו ולא אביו עליו, ולכן עשה את מעשיו הרעים. ולכן נח מידה כנגד מידה קיללו שהוא יהיה עבד עבדים לאחיו, שלא רק שלא תהיה לך שליטה עלי גם לא על אחיך, אדרבה אתה תהיה עבד לאחיך, הם ישלטו בך ולא אתה בהם.

ומעתה אם זו כונתו, אפשר גם אפשר שבחוצפתו הגדולה רצה להראות לאחיו שהוא השולט וכמה שהוא קטן הוא עוד יראה להם שהוא גדול יותר מכולם, ולכן סיפר להם שרבע את אביו, להראות כוחו ועזותו. ובוה יובן גם שהתורה מיד מספרת על זרעם של בני נח, ואומרת שכוש בנו הראשון של חם ילד את נמרוד, עליו נאמר (י"ח) הוא הקל לקיות גבר פאָרץ. ופירש רש"י: להמריד כל העולם על הקב"ה. והיינו להיות ממש כסבו שמרד באביו שילדו, כך הוא היחל למרוד בה' יתברך שברא את כל העולם.

ובזה יובנו דברי הגמרא (פסחים ק"ג:) חמשה דברים צוה כנען את בניו, והדבר הרביעי שצוה אותם הוא שינאו את אדוניכם, ולכאורה מהיכן למדו זאת רבותינו, והנה הרשב"ם (שם ד"ה צוה) ביאר שכך הוא מנהיגם וכמו שצוה עליהם, ואולם לפי מה שביארנו חם עשה זאת לאביו נח, וכנען בנו ממשיך דרכו ומשם למד מידה רעה זו, ואולי שנח ראה מידה זאת אצל כנען בנו ולכן קיללו במפורש עבד עבדים יהיה לאחיו.

אחים יקרים, כל דברי תורתנו הקדושה אינם סיפורים שהיו, אלא יש בהם לקח לדורות עולם, ואם לא כן התורה לא היתה כותבתם, חם הוא אבי כל בני ערב, כמבואר בפסוקים שיצאו ממנו מצרים ופלשתים וצידונים ועזתים, ועיראקים ותוניסאים (עיי' ברגום אונקלוס י"ח) ועוד עמים רעים רבים, שכח הזרוע הוא אלוהיהם, ותורתם היא מלחמות, לכן לעולם אינם נחים ובכל מקום שנמצאים הם נלחמים, וזאת ירשו מאביהם חם שמרד באביו בעזות ובחוצפה גדולה, וכך הם בדיוק עזי פנים שאין כדוגמתם, ותפקידם הוא להיפך עבד עבדים להיות לאחיהם, [וכבר ראינו מנפלאות התורה איך עד לא מזמן בני כוש בכל מקום שחיו היו עבדים לאחיהם, וגם כיום לא השתחררו לגמרי מעול העבדות, אך הינם עבדים בעלי שמות אחרים], ושם בני כנען מעיד עליהם שצריכים להיות כנועים ונכנעים, ואולם מכיון ששונאים את אדוניהם ומתקוממים סופם לכליון ואבדון עולם, יהי רצון שהקב"ה יראנו במהרה באיבוד כל כוחות הרע מן העולם. אמן.

בפרשתנו אנו קוראים על המבול, ונח ושלוש בניו ונשותיהם שנכנסו אל התיבה וניצלו ממי המבול, והנה בצאתם מן התיבה נח מיד מתחיל בשיקום העולם, ומהזמורות שהכניס איתו לתיבה לפני חורבן העולם בונה כרם (כמבואר ברש"י), ויש אומרים שזו זמורה אחת שיצאה מגן עדן ושתה ממנה ושמה בה והחליט לנטוע אותה (כמבואר בפרקי דר' אליעזר פרק כ"א), ואמרו רבותינו (שם) שבאותו היום שנטע גדלה ושתה ממנה נח ונשתכר והתגולל באהלו, והנה נאמר בתורה (ט' כ"ב) וַיֵּרָא חָם אֶבְרָם אֶת עֶרְוַת אָבִיו וַיֵּגַד לְשְׁנֵי אָחָיו בַּחוּץ. אחיו מכסים אותו, וכאשר נח התעורר משנתו כתוב (שם כ"ד וכו') וַיֵּדַע אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן. וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאָחָיו.

וממה שנאמר שידע את אשר עשה לו, אנו מבינים שמה שראה חם אינה ראייה בלבד, אלא מצורף לזה עשייה שתחילתה מן הראייה, ומה בדיוק עשה לו מן הכתוב לא נדע, אמנם רבותינו (פנהדרין ע.) גילו לנו, יש אומרים שסירסו, ויש אומרים שרבעו, והגמרא מפלפלת בדבריהם ולבסוף מגיעה למסקנה שגם מי שאומר שרבעו מודה שסירסו.

והנה יש להבין, שלפי מי שאומר שסירסו מובן מה שנאמר ויגד לשני אחיו, שבא לומר להם שעשה עימם טובה, שלא יוליד נח עוד בנים ויחלקו עימם בנחלת העולם, וכמו שפירש רש"י בפסוק כ"ה בקללה שקילל נח, וז"ל: ארור כנען - אתה גרמת לי שלא אוליד בן רביעי אחר לשמשני, ארור בנך רביעי להיות משמש את זרעם של אלו הגדולים שהוטל עליהם טורח עבודתי מעתה. ומה ראה חם שסרסו אמר להם לאחיו אדם הראשון שני בנים היו לו והרג זה את זה בשביל ירושת העולם, ואבינו יש לו ג' בנים ועודנו מבקש בן רביעי. ע"כ. ובוה מובן גם מה שהתורה מדגישה ל"שני" אחיו, ולא אמרה לאחיו וגם היינו מבינים שהם שם ויפת, בכדי לומר שעד עתה אתם רק שני אחים, ואם לא הייתי מסרס אותו היינו יותר, ולכן אמר להם בכדי להצדיק את מעשיו הרעים.

אבל למי שסובר שרבעו, א"כ מה רצה לומר להם בזה, הלא זו עזות וחוצפה גדולה שאין כמותה, ואפשר שהוא סובר שסיפר להם את מה שראה את אביו מגולה וכפי פשט הפסוק, ועוד אפשר לומר שהרי ראינו בגמרא שגם מי שסובר שרבעו מודה שסירסו, א"כ בצאתו מאהל אביו סיפר להם על מה שסירסו ולא על מה שרבעו, ונמצא שגם לשיטתו מובן ענין דקדוק הפסוק לומר ל"שני" אחיו. ולכן דקדק רש"י לפרש בקללה שהבאנו לשונו לעיל, שאמר לאחיו ענין רבוי הבנים ונחלה, שזה לכל הדעות מה שאמר.

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמניאן בת רחל, ולהצלחת כלל ישראל הנמצאים בכל מקום ואתר, הי ישמרו ויציילם מכל צרות ופחדים. לעילוי נשמת דודי היקר חנניה אלחזד בן סוליקה ז"ל, כ"ו תשרי תשס"ט, תנצב"ה.


**לוח ניסן**  
 מחסות  
 מסכים ויזמינים  
 לבתי כנסת וישיבות  
 077-2233565

# הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

## הליכות לראש חודש (קריאת התורה)

**מג.** ואמנם הרמב"ן והרשב"א (מגילה כ"א) העירו שבראש חודש יש דרך אחרת נכונה יותר, והיא שהעולה הראשון יקרא ג' פסוקים, והעולה השני יקרא חמישה פסוקים ובכך ישלימו את פרשת התמיד, והעולה השלישי יחזור על ג' פסוקים מפרשת התמיד ויוסיף עוד ב' פסוקים של פרשת השבת, והעולה הרביעי יקרא פרשת החודש. והגר"א בביאורו (סי' תכ"ג אות ג') כתב שכך נראה לו עיקר לנהוג למעשה. והמשנה ברורה (סי' תכ"ג ס"ק ג') אחר שהביא דעת הגר"א כתב לעיין בביאור הלכה, ושם (ד"ה ולוי) אחר שהביא סברת הגר"א בזה כתב וז"ל: ומ"מ למעשה נסיים במה שכתב הרמב"ן אחר שהרעיש על כל המפרשים שטעו וכו', מסיים בזה הלשון: אלא שאין ליגע במה שהונהג על פי הגאונים, וכל שכן בזה שאין במנהג שלהם משום איסור, וכבר שנינו אל ישנה אדם מפני המחלוקת עכ"ל. עכ"ל הביאור הלכה. ואחר ראותנו הכרעתו של המשנה ברורה, וכך היה מנהג כל העולם מדורי דורות מהגאונים ועד דורנו, א"כ אלו הנוהגים כהגר"א לא טוב עושים, שמאחר ובכל הדורות כך נהגו, ואפילו הרמב"ן והרשב"א שהעירו על כך לא רצו לשנות המנהג, א"כ מה כוחם יפה לשנות המנהג, ואף שהמשנה ברורה בכל מקום מחשיב דעתו של הגר"א כאחד הראשונים [ואף כאן נראה שמפני כך לא רצה לחלוק עליו במפורש ולכן במשנה ברורה הביא דעתו ושלה לעיין בביאור הלכה, ובביאור הלכה כתב למעשה את לשון הרמב"ן שאין לשנות המנהג, ולא כתב במפורש לא לנהוג כהגר"א], מ"מ העלה להמשיך במנהגנו וכדברי הגאונים ורוב ככל הראשונים, ובפרט אם עושים כן בבית הכנסת שבדרך כלל נוהגים לעשות כדברי רוב הראשונים והשו"ע, שבדואי עליהם נכון לומר את דברי הרמב"ן שלא ישנה מפני המחלוקת. [והנהגה בביאור הלכה (שם) בסוף דבריו כתב ועיין בתשובות חתם סופר (סימן ק"א) שהחזיק גם כן מנהג שלנו וכן בתשובות משכנות יעקב (סי' קל"א, כצ"ל). ע"כ. ובחתם סופר אחר שהזיק דברי השו"ע כתב בסוף תשובתו שכל המשנה לעשות כדברי הגר"א ידו על התחוננה].

**מד.** ואולם כל זה כאשר חל ראש חודש בחול, אולם כאשר ראש חודש חל בשבת [וכמו השבוע שיחול ראש חודש חשוון ביום ששי וביום שבת], מוציאים שני ספרי תורה, האחד לקריאת השבת והשני לקריאת ראש חודש, ועולים שבעה בקריאת פרשת השבוע, והמפטיר קורא פרשת "וביום השבת", ו"ובראשי חדשיכם". (ש"ו"ע סי' תכ"ה סעי' א'). [ובס"ד נאריך בכל פרטי דין זה במקומו בראש חודש שחל בשבת, וכעת רק רצינו להעיר מענין כמה פסוקים נקרא].

**מה.** לפי המבואר בגמרא (מגילה כ"א) שהעולה שקורא יותר פסוקים הוא המשובח יותר, יהיה היכן שיהיה, א"כ העולה השלישי והרביעי משובחים יותר מהעולה הראשון והשני, שהם קוראים ג' פסוקים, והעולה השלישי והרביעי קוראים כל אחד חמישה פסוקים. ולפי הגמרא נראה שאין עדיפות לאחד על השני, אולם בספר בן איש חי (ש"ש ויקרא אות כ') כתב בפשטות שהמשלים הוא יותר משובח, אך לא ביאר מהיכן למד זאת. [ואולם בספר אור החודש (דף ע"ב) כתב וז"ל: וד' העולים לספר תורה בראש חודש הם כנגד: א. ז"א היונג מיסוד דאבא. ב. ויסוד דאמא. ג. ומן החסידים. ד. ומן הגבורות. עכ"ל. ולפי זה אינו מובן איזו מעלה יש לעולה הרביעי על העולה השלישי, הלא יניקתו מן החסידים בודאי גדולה יותר מיניקתו מן הגבורות. וצ"ע. ואולי הדברים הם כפי הפשט שהעולה הרביעי הקורא את פרשת החודש ממש הוא העיקר, ולפי זה בראש חודש טבת שחל בימי החול שקוראים ג' בענין ראש חודש, השלישי שקורא את פרשת החודש ממש הוא העיקר. ואולי מי שמשלים הקריאה נחשב עיקר, וא"כ תמיד הרביעי הוא המפטר. וצ"ע בכל זה].

**מז.** בראשי חודשים קוראים ארבעה עולים בספר תורה, אין פוחתים ואין מוסיפים עליהם (מגילה כ"א). שו"ע סי' תכ"ג סעי' א'). וקוראים להם בפרשת ובראשי חודשיכם (מגילה ל'), והיא האמורה בפרשת פנחס (במדבר כ"ה י"א-ט"ו), ומבואר בגמרא (שם כ"א:) שקודם לכן קוראים פרשת התמיד שכתובה לפני כן (במדבר כ"ה א'-ה'), ופרשת וביום השבת (שם פסוקים ט' וי'), נמצא שקריאת התורה בראש חודש מורכבת משלוש פרשיות, תחילה פרשת התמיד ובה יש שמונה פסוקים, ולאחר מכן פרשת השבת ובה ב' פסוקים, ולאחר מכן פרשת ראש חודש ובה חמישה פסוקים, סך הכל חמישה עשר פסוקים, ולכאורה קריאה זו יש בה די והותר לארבעה עולים, אם כל אחד יקרא ג' פסוקים בלבד, שזה הכי פחות שחייבים מצד ההלכה, וכמו שנראה לקמן.

**מא.** אולם בכל קריאת התורה יש לנו ג' כללים: א. שכל עולה אינו קורא פחות מג' פסוקים. (כמבואר במגילה כ"ג, ונראה שהוא מתקנת משה רבנו כמבואר בב"ק פ"ב.), ומחמת תיקנו רבותינו עוד ב' כללים, והם: ב. שלא להתחיל בקריאה לעולה בפרשה פחות מג' פסוקים. ג. ושלא לסיים את הקריאה בפחות מג' פסוקים עד סוף הפרשה. [פרשה האמורה כאן היינו פרשה פתוחה או סתומה המופיעות בספר תורה בצורה מסוימת, ומסומנים בחומשים באות פ' או ס', ואין הכוונה למה שאנו קוראים פרשה, כגון פרשת בראשית נח]. ובשל כך נתקשו רבותינו קושי גדול בחלוקת קריאת ראש חודש לארבעה עולים, שאם שני העולים הראשונים יקראו בפרשת התמיד כל אחד ג' פסוקים, נמצא שעובר על הכלל השלישי שלא לסיים את הקריאה פחות מג' פסוקים עד סוף הפרשה, וכאן נשאר רק שנים, שהרי בפרשת התמיד שבה קוראים יש בה ח' פסוקים בלבד. ואם כל אחד יקרא ארבעה פסוקים [או הראשון שלושה והשני חמישה או להיפך], הסתדרנו עם הפרשה הראשונה, אבל בשתי הפרשיות הבאות נתקל בבעיה, אם העולה השלישי יקרא שני פסוקים של פרשת השבת ואחד מראש חודש, הרי עובר על הכלל השני, שלא להתחיל בפרשה חדשה פחות מג' פסוקים, ואם נקרא לעולם השלישי שלושה מפרשת ראש חודש, ישאר לעולה הרביעי רק שני פסוקים, שהרי בפרשת ראש חודש יש חמישה פסוקים בלבד, ולא ישאר ג' פסוקים לעולה הרביעי ובכך עוברים על הכלל הראשון.

**מב.** ורבותינו בגמרא (מגילה כ"א: כ"ב.) דנו בכך, ודעת שמואל שהעולה הראשון יקרא שנים וחצי פסוקים, וכיון שהתחיל בפסוק נחשב כאילו קרא פסוק שלם ויש לו ג' פסוקים, והעולה השני יקרא את החצי השני מן הפסוק השלישי, ועוד שני פסוקים, ודעת רב שהעולה הראשון יקרא ג' פסוקים שלמים, והעולה השני יחזור בקריאתו על הפסוק השלישי, ויוסיף עליו עוד שנים. ומעתה נשאר העולה השלישי יכול לקרוא ג' פסוקים אחרונים של פרשת התמיד וגם פרשת השבת, והעולה הרביעי יקרא פרשת החודש. והנה הגמרא העלתה למסקנה כדעתו של רב [כן הוא דעת הגאונים שהובאו בחידושי הרמב"ן (מגילה כ"א:) והוא סדר רב עמרם (סדר תפלת ר"ח, אות מ"ו) והר"ף (מגילה י"ב:) והרא"ש (מגילה פ"ג ס"ג ג'), והרמב"ם (פ"ג מתפילה ה"ד), ומה גם שבכל מחלוקת שבין רב ושמואל בעניני איסור והיתר הלכה כרב (כמבואר בבכורות מ"ט:). ועיין עוד בחזו"ע (תוכה עמ' ש', הערה א') שהביא עוד הרבה ראשונים שפסקו כן, וכן פסק הטור (סי' תכ"ג) ובבית יוסף כתב שכן נהגו, וכן פסק בשו"ע (שם סעי' ב').



העילוי נשמת ג"ע ותפארתנו מרן הגאון רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל, גי חשוון תשע"ד, זיע"א.

לעילוי נשמת ג"ע ותפארתנו מרן הגאון רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל, גי חשוון תשע"ד, זיע"א.